

Populacijski fond Ujedinjenih nacija

Smjernice za izvještavanje o digitalnom nasilju

—
Praktičan vodič za novinare i medije

Šta je digitalno nasilje?

Postoji mnogo izraza za ovu vrstu zlostavljanja, ali najobuhvatnija definicija glasi: tehnološki potpomognuto rodno zasnovano nasilje. Ono je definirano kao:

Radnja nasilja počinjena od strane jedne ili više osoba, koje je ukorijenjeno u rodnoj nejednakosti i rodno određenim normama, a koja je počinjena, potpomognuta, otežana i pojačana, djelomično ili u potpunosti, korištenjem informacionih i komunikacijskih tehnologija ili digitalnih medija, protiv osobe na osnovu njenog roda.

Ono obuhvata mnoge oblike zlostavljanja, od uznemiravanja u online prostoru, govora mržnje, doksovanja, cyber proganjanje i zlostavljanja putem slika, do rodno zasnovanih dezinformacija, ucjena, iskorištavanja i materijala o zlostavljanju djece. Provođe ga fizičke osobe i akteri vlasti i stoga lideri moraju poduzeti mjere za provedbu politika kojim će zaustaviti digitalnog nasilja - i tačka. Pogledajte bijelu knjigu pod nazivom „Tehnološki potpomognuto rodno zasnovano nasilje: Učinimo sve prostore sigurnim“ ([“Technology-facilitated Gender-based Violence: Making All Spaces Safe”](#))

Koja je cijena digitalnog nasilja?

Digitalno nasilje ima ozbiljne psihološke posljedice i ono može dovesti do nasilja u stvarnom svijetu, poput uličnog uznemiravanja, fizičkih i seksualnih napada, pa čak i do femicida i drugih ubistava. Osobe koje su preživjele digitalno nasilje izgubile su posao, profesionalni ugled i liderske pozicije. Počinitelji digitalnog nasilja koji nastoje isključiti osobe – često žene – iz sudjelovanja u javnoj sferi i političkom životu mogu biti uspješni. Kada se to dogodi, kompletno društvo gubi, a rodna ravnopravnost je narušena.

Zašto je digitalno nasilje pitanje roda?

Digitalno nasilje je potaknuto rodnim normama i ono ima rodno određeni utjecaj.

Veća je vjerovatnoća da će žene i djevojčice doživjeti digitalno nasilje nego muškarci i dječaci, a vjerovatnije je da će to nasilje biti seksualne i prijeteće prirode. Uz žene i djevojčice, vjerovatnija meta počinitelja su osobe drugih rasa, pripadnici LGBTQIA+ zajednice i oni iz drugih manjinskih zajednica.* Stope zlostavljanja** povećavaju se za osobe s višestrukim, intersekcijskim marginaliziranim identitetima. Digitalno nasilje često proizlazi iz mizoginije, rasizma i homofobije i kao takvo može predstavljati krivično djelo počinjeno iz mržnje.

Utjecaj digitalnog nasilja na žene i djevojčice često podrazumijeva stigmju, narušen ugled, smanjenu produktivnost, negativne učinke na mentalno zdravlje i psihološku dobrobit, izolaciju u virtualnom i stvarnom svijetu itd. Sve to doprinosi smanjenom broju žena i djevojčica među zaposlenima, u obrazovanju i na rukovodećim pozicijama.

Kada izvještavaju o digitalnom nasilju, novinari ne bi smjeli:

- ✘ **Kriviti preživjelu osobu niti odbacivati digitalno nasilje, opisujući ga kao puko „trolanje“ ili „vršnjačko zlostavljanje“.**

Ne zaboravite da digitalno nasilje utječe na sve aspekte života i često dovodi do nasilja u stvarnom svijetu.

Ali, zato bi trebali:

- ✔ **Pozvati moćne na odgovornost.**

Ne stavljajte na žrtvu teret odgovornosti za prekid zlostavljanja, npr. blokiranjem i prijavom. Tehnološke kompanije mogu učiniti više, a vlade bi trebale provoditi zakone kako bi zaštitile sudjelovanje svih u online svijetu. Vlade, posebno one u autoritarnim državama, ne bi trebale poticati ni olakšavati nasilje putem interneta nad istaknutim kritičarima, novinarima i borcima za ljudska prava.

- ✔ **Prijaviti digitalno nasilje kao kršenje ljudskih prava.**

Temeljni uzroci digitalnog nasilja usmjerenog na žene, djevojčice i LGBTQIA+ osobe su rodna nejednakost i razlike u moći, utemeljene na patrijarhatu, mizoginiji i mržnji. Mizoginija i krivična djela počinjenja iz mržnje politička su pitanja jer se njima nastoji preživjelima uskratiti učešće u javnom životu, a u njihovom najekstremnijem pojavnom obliku, potpuno ugasiti nečiji život.

- ✔ **Koristiti jezik kojim se poštuje iskustvo preživjele osobe.**

Preživjeli opisuju svoja iskustva na razne načine, a mnogi smatraju da su određeni izrazi ponižavajući ili da dovode u zabludu. Naprimjer, neki preživjeli protive se izrazu „pornografija iz osvete“ jer se njime oni seksualiziraju, takav izraz implicira njihov pristanak i njim se okrivljuje preživjela osoba. Razmislite o korištenju izraza kao što su: dijeljenje intimnih slika bez pristanka, seksualno zlostavljanje pomoću slika i materijal o seksualnom zlostavljanju djece, umjesto izraza „pornografija iz osvete“ i „dječija pornografija“. Kada govorite o preživjeloj osobi, napravite razliku između pojmova „preživjeli“ i „žrtva“. „Žrtva“ se često koristi u kontekstu sudskog postupka ili za osobu koja je preminula. Pojam „preživjeli“ podrazumijeva moć prevladavanja nasilja.

- ✔ **Koristiti jezik kojim se naglašava djelovanje počinitelja.**

Nemojte reći da su nečije intimne slike „procurile“. Kada se kaže da su slike „procurile“, time se sugerira pasivnost počinitelja ili nepažnja njegove mete. Objavljivanje intimnih slika bez pristanka može biti rezultat hakiranja. Zlostavljač može zlonamjerno objaviti, širiti ili prodati takve slike.

✓ Osigurati da preživjeli daju informirani pristanak na svaki intervju i poštovati njihov zahtjev za anonimnošću

Pogledajte Priručnik Centra za globalno vodstvo žena: Šutnja i propusti: Medijski vodič za izvještavanje o rodno zasnovanom nasilju ([Center for Women's Global Leadership: Silence and Omissions: A media guide for covering gender-based violence](#)).

✓ Izbjegavati tražiti od preživjelih da vam pokažu uvredljive slike

videozapise, poruke ili da iznova proživljavaju trenutke koji bi ih mogli ponovno traumatizirati. Pogledajte smjernice Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) o sprečavanju samoubistava ([WHO, Preventing suicide](#)). Nemojte senzacionalizirati priče ni reproducirati oprostajne poruke.

✓ Naglasiti rješenja za digitalno nasilje, naprimjer, aplikacije i platforme kojima se pokušava zaustaviti digitalno nasilje.

Preživjeli opisuju svoja iskustva na razne načine, a mnogi smatraju da su određeni izrazi ponižavajući ili da dovode u zabludu. Naprimjer, neki preživjeli protive se izrazu „pornografija iz osvete“ jer se njime oni seksualiziraju, takav izraz implicira njihov pristanak i njim se okrivljuje preživjela osoba. Razmislite o korištenju izraza kao što su: dijeljenje intimnih slika bez pristanka, seksualno zlostavljanje pomoću slika i materijal o seksualnom zlostavljanju djece, umjesto izraza „pornografija iz osvete“ i „dječija pornografija“. Kada govorite o preživjeloj osobi, napravite razliku između pojmova „preživjeli“ i „žrtva“. „Žrtva“ se često koristi u kontekstu sudskog postupka ili za osobu koja je preminula. Pojam „preživjeli“ podrazumijeva moć prevladavanja nasilja.

✓ Izbjegavati pojačavanje mržnje.

Izvještavanjem o „trendovima“ u društvenim medijima može se pružiti nerazmjerna vidljivost zlostavljača, izgraditi njihova popularnost i širiti dezinformacije. Njim se mogu aktivirati imitatori zlostavljača, pa čak i normalizirati zlostavljačko ponašanje i prakse.

✓ Razmotriti širi kontekst

Nemojte izvještavati o uvredljivim objavama u društvenim medijima a da prethodno ne razmotrite širi kontekst, kao i njihov utjecaj na osobu izloženu zlostavljanju i da li zlostavljanje odražava šire javno mnijenje.

Novinari su također posebno ranjivi na digitalno nasilje, pri čemu su novinarke, novinari drugih rasa i novinari iz LGBTQIA+ zajednice suočeni s povećanim rizicima. Rad svih novinara, uključujući i one s marginaliziranim identitetima, mora biti zaštićen. Novo istraživanje pokazuje da je vršnjačka podrška među novinarima ključna za održavanje dobiti u uvjetima sve većeg zlostavljanja u online prostoru. Mreže podrške, čak i ako su neformalne, pojavljuju se kao dragocjeni resursi.

Istraživanja pokazuju da su u nekim zemljama stope iskustava s tehnološki potpomognutim rodno zasnovanim nasiljem više nego dvostruko veće od stopa nasilja od intimnog partnera koje su adolescentice ikada doživjele. Nedavna studija pokazuje da je više od 58% mladih žena i djevojčica doživjelo uznemiravanje na platformama društvenih medija, s pogrđnim i uvredljivim jezikom, namjernim posramljivanjem, kao i sramoćenjem osobe na osnovu njenog fizičkog izgleda i prijetnjama seksualnim nasiljem, kao najčešćim oblicima štete koja se nanosi u online svijetu. To je dvostruko više od globalnih procjena da je 1 od 4 adolescentice doživjela fizičko i/ili seksualno nasilje od strane intimnog partnera ili supruga.

Link	Resource	Link	Resource
	 <u>Worsened after pandemic</u>		 <u>Online and ICT* facilitated violence against women and girls during COVID-19</u>
	 <u>UNESCO report on global trends in online violence against women journalists</u>		 <u>Flynn, A., Powell, A., & Hindes, S. (2021). Technology-facilitated abuse: A survey of support services stakeholders (Research report, 02/2021). ANROWS.</u>
	 <u>UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity</u>		 <u>Suzie Dunn (2020). Technology-Facilitated Gender-Based Violence: An Overview. Centre for International Governance Innovation.</u>
	 <u>Journalism Initiative on Gender-Based Violence, at the Center for Women's Global Leadership, Rutgers University</u>		 <u>GBV AoR (2021). Learning Series on Technology-Facilitated Gender-Based Violence.</u>
	 <u>Tandon, N., Pritchard, S. (2015). Cyberviolence against women and girls: A world-wide wake-up call. New York: United Nations Broadband Commission for Digital Development</u>		

Ove smjernice su zajednički izradili UNFPA, agencija Ujedinjenih nacija za seksualno i reproduktivno zdravlje, i Centar za globalno vodstvo žena pri Univerzitetu Rutgers.